

DYREKTYWA

PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY 2012/28/UE

z dnia 25 października 2012 r.

w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z utworów osieroconych

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 53 ust. 1 oraz art. 62 i 114,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego¹,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą²

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Publicznie dostępne biblioteki, placówki oświatowe oraz muzea, a także archiwa, instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo filmowe lub dźwiękowe oraz nadawcy publiczni z siedzibą w państwach członkowskich przeprowadzają masową digitalizację swoich zbiorów lub archiwów w celu utworzenia europejskich bibliotek cyfrowych. Współuczestniczą one w ochronie i rozpowszechnianiu europejskiego dziedzictwa kulturowego, co również jest istotne do celów tworzenia europejskich bibliotek cyfrowych, takich jak Europeana. Technologie masowej digitalizacji materiałów drukowanych oraz technologie wyszukiwania i indeksowania zwiększają naukową wartość zbiorów bibliotecznych. Utworzenie dużych bibliotek internetowych ułatwia wyszukiwanie elektroniczne i zapewnia narzędzia otwierające nowe źródła wiedzy dla naukowców i badaczy, którzy w przeciwnym razie musieliby zadowolić się bardziej tradycyjnymi, analogowymi metodami wyszukiwania.

(2) Konieczność wspierania swobodnego obiegu wiedzy i innowacji na rynku wewnętrznym stanowi ważny element strategii „Europa 2020”, przedstawionej w komunikacie Komisji zatytułowanym „Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” i obejmującej jako jedną z inicjatyw przewodnich realizację Europejskiej agendy cyfrowej.

¹ Dz.U. C 376 z 22.12.2011, s. 66

² Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 13 września 2012 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) i decyzja Rady z dnia 4 października 2012 r.

(3) Stworzenie ram prawnych mających na celu ułatwienie digitalizacji i rozpowszechniania utworów oraz innych przedmiotów podlegających ochronie prawem autorskim lub prawami pokrewnymi, co do których podmioty uprawnione nie są znane, lub nawet jeśli są znane, których odnalezienie jest niemożliwe – tzw. utworów osieroconych – jest jednym z kluczowych działań przewidzianych w Europejskiej agendzie cyfrowej, przedstawionej w komunikacie Komisji zatytułowanym „Europejska agenda cyfrowa”. Niniejsza dyrektywa ma na celu rozwiązanie konkretnego problemu prawnego dotyczącego określenia statusu utworu osieroconego oraz jego konsekwencji w kontekście upoważnionych użytkowników i dozwolonych sposobów korzystania z utworów lub fonogramów, które uznano za utwory osierocone.

(4) Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla szczególnych rozwiązań opracowywanych w państwach członkowskich w celu rozwiązania szerszych kwestii masowej digitalizacji, tak jak w przypadku tak zwanych utworów niedostępnych w obrocie handlowym. Takie rozwiązania uwzględniają szczególny charakter różnych rodzajów treści i różnych użytkowników oraz powstają w oparciu o ustalenia pomiędzy zainteresowanymi stronami. Podejście to zostało również zastosowane w Porozumieniu w sprawie kluczowych zasad dotyczących digitalizacji i udostępniania utworów niedostępnych w obrocie handlowym podpisanym w dniu 20 września 2011 r. przez przedstawicieli europejskich bibliotek, autorów, wydawców i organizacji zbiorowego zarządzania, w obecności Komisji. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla powyższego porozumienia, w którym wzywa się państwa członkowskie i Komisję do zapewnienia, aby dobrowolne porozumienia zawierane pomiędzy użytkownikami, podmiotami uprawnionymi i organizacjami zbiorowego zarządzania, dotyczące udzielania licencji na korzystanie z utworów niedostępnych w obrocie handlowym w oparciu o zawarte w nim zasady, korzystały z niezbędnej pewności prawnej w kontekście krajowym i transgranicznym.

(5) Prawa autorskie są gospodarczą podstawą przemysłu kreatywnego, ponieważ pobudzają innowację, twórczość, inwestycje i produkcję. Masowa digitalizacja utworów i ich masowe rozpowszechnianie są w związku z tym sposobami ochrony europejskiego dziedzictwa kulturowego. Prawo autorskie to ważne narzędzie służące do wynagradzania branży kreatywnej za jej pracę.

(6) Ze względu na fakt, iż podmioty uprawnione posiadają wyłączne prawa do zwielokrotniania i publicznego udostępniania swoich utworów i innych przedmiotów objętych ochroną, zharmonizowane na mocy dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym³ niezbędne jest uzyskanie wcześniejszej zgody podmiotów uprawnionych na digitalizację i publiczne udostępnienie danego utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną.

(7) W przypadku utworów osieroconych uprzednie uzyskanie takiej wcześniejszej zgody na zwielokrotnianie lub publiczne udostępnianie jest niemożliwe.

(8) Różne podejścia państw członkowskich w zakresie uznawania statusu utworów osieroconych mogą stwarzać przeszkody w funkcjonowaniu rynku wewnętrznego oraz

³ Dz.U. L 167 z 22.6.2001, s. 10.

w korzystaniu z utworów osieroconych i transgranicznym dostępie do nich.

Te różnice w podejściach mogą również spowodować ograniczenia w swobodnym przepływie towarów i usług obejmujących treści kulturowe. W związku z powyższym należy zapewnić wzajemne uznawanie takiego statusu, ponieważ umożliwi to dostęp do utworów osieroconych we wszystkich państwach członkowskich.

(9) Aby zapewnić pewność prawa na rynku wewnętrznym w odniesieniu do korzystania z utworów osieroconych przez publicznie dostępne biblioteki, placówki oświatowe oraz muzea, a także archiwa, instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo filmowe i dźwiękowe oraz nadawców publicznych, konieczne jest w szczególności przyjęcie wspólnego podejścia w odniesieniu do ustalania statusu utworu osieroconego oraz dozwolonych sposobów korzystania z utworów osieroconych.

(10) Utwory filmowe lub audiowizualne i fonogramy znajdujące się w archiwach nadawców publicznych i wyprodukowane przez nich obejmują utwory osierocone. Uwzględniając szczególną sytuację nadawców jako producentów fonogramów i materiałów audiowizualnych oraz konieczność przyjęcia środków mających na celu ograniczenie skali zjawiska utworów osieroconych w przyszłości, należy ustalić datę graniczną określającą zakres stosowania niniejszej dyrektywy do utworów i fonogramów znajdujących się w archiwach nadawców.

(11) Na użytek niniejszej dyrektywy za utwory filmowe i audiowizualne oraz fonogramy znajdujące się w archiwach nadawców publicznych i przez nich wyprodukowane powinny być uznane także utwory filmowe i audiowizualne oraz fonogramy, zamówione przez tych nadawców w celu wyłącznego korzystania przez nich lub przez innych współprodukcujących nadawców publicznych. Utwory filmowe i audiowizualne oraz fonogramy znajdujące się w archiwach nadawców publicznych, które nie zostały wyprodukowane ani zamówione przez takich nadawców, lecz w odniesieniu do których nadawcy ci otrzymali zgodę na korzystanie z nich na mocy umowy licencyjnej, nie powinny być objęte zakresem stosowania niniejszej dyrektywy.

(12) Z uwagi na wzajemne poszanowanie praw na szczeblu międzynarodowym, niniejsza dyrektywa powinna mieć zastosowanie wyłącznie do utworów i fonogramów, które zostały po raz pierwszy opublikowane na terytorium państwa członkowskiego lub, w przypadku braku publikacji, które zostały po raz pierwszy nadane na terytorium państwa członkowskiego, lub – w przypadku braku publikacji lub nadania – które zostały udostępnione publicznie przez beneficjentów niniejszej dyrektywy za zgodą podmiotów uprawnionych. W tym ostatnim przypadku niniejsza dyrektywa powinna mieć zastosowanie wyłącznie, jeśli można rozsądnie założyć, że podmioty uprawnione nie sprzeciwiłyby się korzystaniu dozwolonemu przez niniejszą dyrektywę.

(13) Zanim utwór lub fonogram może być uznany za utwór osierocony, należy w dobrej wierze przeprowadzić staranne poszukiwanie podmiotów uprawnionych do utworu lub fonogramu, w tym podmiotów uprawnionych do utworów i innych przedmiotów objętych ochroną, które są zawarte w utworze lub fonogramie lub włączone do nich. Należy zezwolić państwom członkowskim na umożliwienie przeprowadzania starannego poszukiwania przez organizacje, o których mowa w niniejszej dyrektywie, lub inne organizacje. Tego rodzaju inne organizacje mogą pobierać opłatę za usługę przeprowadzenia starannego poszukiwania.

(14) Aby zapewnić wysoki poziom ochrony praw autorskich i praw pokrewnych w Unii, należy zapewnić zharmonizowane podejście w zakresie przeprowadzania starannych poszukiwań.

Staranne poszukiwanie powinno obejmować sprawdzenie źródeł, które zawierają informacje dotyczące utworów i innych przedmiotów objętych ochroną, określonych, zgodnie z niniejszą dyrektywą, przez państwo członkowskie, w którym ma zostać przeprowadzone staranne poszukiwanie. Dokonując tego, państwa członkowskie mogłyby odnieść się do wytycznych dotyczących starannego poszukiwania uzgodnionych ramach grupy roboczej wysokiego szczebla ds. bibliotek cyfrowych ustanowionej jako część inicjatywy na rzecz biblioteki cyfrowej i2010.

(15) Aby unikać powielania wysiłków związanych z poszukiwaniami, staranne poszukiwanie należy przeprowadzić w państwie członkowskim, w którym utwór lub fonogram został opublikowany po raz pierwszy lub, w przypadku braku publikacji, w którym został po raz pierwszy nadany. W odniesieniu do utworów filmowych lub audiowizualnych, których producent ma siedzibę lub miejsce stałego pobytu w państwie członkowskim, staranne poszukiwanie powinno zostać przeprowadzone w tym państwie członkowskim.

W przypadku utworów filmowych lub audiowizualnych, które są współprodukowane przez producentów mających siedzibę w różnych państwach członkowskich, staranne poszukiwanie powinno zostać przeprowadzone w każdym z tych państw członkowskich.

W odniesieniu do utworów i fonogramów, które nie zostały opublikowane ani nadane, lecz które zostały udostępnione publicznie przez beneficjentów niniejszej dyrektywy za zgodą podmiotów uprawnionych, staranne poszukiwanie powinno zostać przeprowadzone w państwie członkowskim, w którym siedzibę ma organizacja, która udostępniła publicznie utwór lub fonogram za zgodą podmiotów uprawnionych. Staranne poszukiwanie podmiotów uprawnionych do utworów i innych przedmiotów objętych ochroną, które są zawarte w utworze lub fonogramie lub włączone do nich, powinno zostać przeprowadzone w państwie członkowskim, w którym przeprowadzane jest staranne poszukiwanie utworu lub fonogramu, który obejmuje zawarty lub włączony utwór lub inny przedmiot objęty ochroną. Należy również wykorzystać źródła informacji dostępne w innych państwach, jeżeli są powody, by sądzić, że można tam znaleźć istotne informacje na temat podmiotów uprawnionych. Staranne poszukiwania mogą prowadzić do powstania różnego rodzaju informacji, takie jak rejestr poszukiwania i rezultat poszukiwania. Rejestr poszukiwania powinien zostać zarchiwizowany, aby odpowiednie organizacje były w stanie uzasadnić, że poszukiwanie było staranne.

(16) Państwa członkowskie powinny zapewnić, by zainteresowane organizacje zachowywały rejestr przeprowadzonych przez nie starannych poszukiwań oraz by rezultaty takich poszukiwań, składające się przede wszystkim z wszelkich informacji świadczących o tym, że utwór lub fonogram należy uznać za utwór osierocony w rozumieniu niniejszej dyrektywy, a także informacji dotyczących zmiany statusu oraz korzystania z utworów osieroconych przez te organizacje, były gromadzone i powszechnie dostępne, w szczególności przez umieszczenie odpowiednich informacji w internetowej bazie danych. Uwzględniając w szczególności wymiar ogólnoeuropejski oraz aby uniknąć powielania wysiłków, właściwe jest przewidzenie utworzenia jednej unijnej bazy danych on-line zawierającej takie informacje oraz powszechnego jej udostępnienia w przejrzysty sposób. Może to umożliwić zarówno organizacjom, które przeprowadzają staranne poszukiwania, jak i podmiotom uprawnionym, łatwy dostęp do takich informacji.

Baza danych mogłaby także odgrywać ważną rolę w zapobieganiu ewentualnym naruszeniom praw autorskich oraz w zwalczaniu takiego procederu, w szczególności w przypadku zmiany statusu utworów i fonogramów jako utworów osieroconych. Na mocy rozporządzenia (UE) nr 386/2012⁴ Urzędowi Harmonizacji Rynku Wewnętrznego („Urząd”) powierzono pewne zadania i działania finansowane z jego własnych środków budżetowych mające na celu ułatwienie i wspieranie działań organów krajowych, sektora prywatnego i instytucji unijnych w zakresie walki z naruszaniem praw własności intelektualnej oraz zapobiegania takim naruszeniom.

W szczególności zgodnie z art. 2 ust. 1 lit. g) tego rozporządzenia powyższe zadania obejmują zapewnienie mechanizmów, które przyczynią się do usprawnienia wymiany online stosownych informacji między właściwymi organami państw członkowskich oraz wspieranie współpracy między tymi organami. Właściwe jest zatem powierzenie Urzędowi utworzenia europejskiej bazy danych zawierającej informacje dotyczące utworów osieroconych, o których mowa w niniejszej dyrektywie, oraz zarządzania nią.

(17) W odniesieniu do poszczególnych utworów i fonogramów może istnieć kilka podmiotów uprawnionych, a same utwory i fonogramy mogą zawierać inne utwory bądź przedmioty objęte ochroną. Niniejsza dyrektywa nie powinna mieć wpływu na prawa zidentyfikowanych i odnalezionych podmiotów uprawnionych. Jeśli co najmniej jeden podmiot uprawniony został zidentyfikowany i odnaleziony, utwór lub fonogram nie powinien być uznany za utwór osierocony. Beneficjenci niniejszej dyrektywy powinni mieć prawo korzystania z utworu lub fonogramu, w przypadku którego nie zidentyfikowano lub nie odnaleziono jednego lub większej liczby podmiotów uprawnionych, tylko wtedy, gdy otrzymali oni zgodę na dokonanie czynności zwielokrotnienia i publicznego udostępniania na mocy odpowiednio art. 2 i 3 dyrektywy 2001/29/WE od tych podmiotów uprawnionych, które zidentyfikowano i odnaleziono, w tym podmiotów uprawnionych do utworów i innych przedmiotów objętych ochroną, które są zawarte w utworze lub fonogramie lub włączone do nich. Podmioty uprawnione, które zostały zidentyfikowane i odnalezione, mogą udzielić takiej zgody tylko w odniesieniu do praw, które same posiadają, albo z tej przyczyny, że prawa są ich własnymi prawami, albo że prawa zostały im przekazane, i nie powinny mieć możliwości udzielenia zgody na mocy niniejszej dyrektywy na jakiegokolwiek korzystanie w imieniu podmiotów uprawnionych, które nie zostały zidentyfikowane i odnalezione. Odpowiednio, jeżeli wcześniej niezidentyfikowane lub nieodnalezione podmioty uprawnione ujawnią się w celu ubiegania się o swoje prawa do utworu lub fonogramu, zgodne z prawem korzystanie z utworu lub fonogramu przez beneficjentów może nadal mieć miejsce tylko wtedy, gdy podmioty te udzielą zgody na takie korzystanie na mocy dyrektywy 2001/29/WE w odniesieniu do praw, które posiadają.

(18) Podmioty uprawnione powinny mieć możliwość unieważnienia statusu utworu osieroconego w przypadku zgłoszenia przez nie praw do swoich utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną.

⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 386/2012 z dnia 19 kwietnia 2012 r. w sprawie powierzenia Urzędowi Harmonizacji Rynku Wewnętrznego (znaki towarowe i wzory) zadań związanych z egzekwowaniem praw własności intelektualnej, w tym zwoływania posiedzeń przedstawicieli sektora publicznego i prywatnego w charakterze europejskiego obserwatorium do spraw naruszania praw własności intelektualnej (Dz.U. L 129 z 16.5.2012, s. 1).

Podmioty uprawnione, które unieważniają status utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną jako utworu osieroconego, powinny otrzymać godziwą rekompensatę za korzystanie z ich utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną zgodnie z niniejszą dyrektywą, której wysokość ustalana jest przez państwo członkowskie, w którym siedzibę ma organizacja korzystająca z danego utworu osieroconego. Państwa członkowskie powinny mieć swobodę określenia okoliczności, w których ma miejsce wypłata takiej rekompensaty, w tym terminu zapłaty należnej kwoty. Do celów określania możliwego poziomu godziwej rekompensaty trzeba należycie uwzględnić, między innymi, cele państw członkowskich związane z promowaniem kultury, niekomercyjny charakter korzystania z utworu przez przedmiotowe organizacje, którego celem jest realizacja zadań leżących w interesie publicznym, takich jak promowanie nauki i rozpowszechnianie kultury, oraz ewentualne szkody wyrządzone podmiotom uprawnionym.

(19) W przypadku gdy utwór lub fonogram został niesłusznie uznany za utwór osierocony w wyniku poszukiwania, które nie było staranne, w ustawodawstwie państw członkowskich dostępne są środki zaradcze stosowane w przypadku naruszenia praw autorskich, przewidziane zgodnie z właściwymi przepisami krajowymi i prawem Unii.

(20) Aby wspierać naukę i rozpowszechnianie kultury, państwa członkowskie powinny przewidzieć dodatkowy wyjątek lub dodatkowe ograniczenie w stosunku do wyjątków i ograniczeń, o których mowa w art. 5 dyrektywy 2001/29/WE. Ten wyjątek lub to ograniczenie powinny umożliwić określonym organizacjom, o których mowa w art. 5 ust. 2 lit. c) dyrektywy 2001/29/WE, oraz instytucjom odpowiedzialnym za dziedzictwo filmowe lub dźwiękowe, które prowadzą działalność nienastawioną na zysk, oraz nadawcom publicznym zwielokrotnianie i publiczne udostępnianie, w rozumieniu tej dyrektywy, utworów osieroconych, pod warunkiem że wykorzystanie to wiąże się z realizacją ich zadań leżących w interesie publicznym, a w szczególności z ochroną i odnową ich zbiorów, w tym cyfrowych, oraz zapewnianiem do nich dostępu w celach kulturalnych i edukacyjnych. Na użytek niniejszej dyrektywy instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo filmowe i dźwiękowe obejmują organizacje wyznaczone przez państwa członkowskie do celów gromadzenia, katalogowania, ochrony i odnawiania utworów filmowych i innych utworów audiowizualnych lub fonogramów stanowiących część ich dziedzictwa kulturowego. Do celów niniejszej dyrektywy nadawcy publiczni obejmują nadawców, którzy realizują zadania użyteczności publicznej powierzone im, określone i zorganizowane przez poszczególne państwa członkowskie. Wyjątek lub ograniczenie ustanowione przez niniejszą dyrektywę w celu umożliwienia korzystania z utworów osieroconych pozostaje bez uszczerbku dla wyjątków i ograniczeń, o których mowa w art. 5 dyrektywy 2001/29/WE. Mogą one mieć zastosowanie jedynie w niektórych szczególnych przypadkach, które nie szkodzą normalnemu korzystaniu z utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną ani nie powodują nieuzasadnionej szkody dla uzasadnionych interesów podmiotu uprawnionego.

(21) W celu stworzenia zachęt do digitalizacji utworów beneficjenci niniejszej dyrektywy powinni mieć możliwość uzyskiwania dochodów związanych z korzystaniem przez nich z utworów osieroconych na mocy niniejszej dyrektywy w celu realizacji zadań leżących w interesie publicznym, w tym w ramach umów o partnerstwie publiczno-prywatnym.

(22) W działaniach na rzecz digitalizacji europejskiego dziedzictwa kulturowego znaczenie mogą mieć uzgodnienia umowne, ponieważ publicznie dostępne biblioteki, placówki oświatowe oraz muzea, a także archiwa, instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo filmowe lub dźwiękowe i nadawcy publiczni powinni mieć możliwość zawierania z partnerami handlowymi umów na digitalizację i publiczne udostępnianie utworów osieroconych w celu dozwolonego korzystania z nich zgodnie z niniejszą dyrektywą. Umowy te mogą przewidywać wniesienie przez takich partnerów wkładu finansowego. Takie umowy nie powinny nakładać żadnych ograniczeń na beneficjentów niniejszej dyrektywy, jeżeli chodzi o korzystanie przez nich z utworów osieroconych, oraz nie powinny przyznawać partnerom handlowym żadnych praw do korzystania lub kontroli nad korzystaniem z utworów osieroconych.

(23) W celu ułatwienia obywatelom Unii dostępu do europejskiego dziedzictwa kulturowego należy również zapewnić, aby utwory osierocone, które poddano digitalizacji i publicznie udostępniono w jednym państwie członkowskim, mogły również być dostępne w innych państwach członkowskich. Publicznie dostępne biblioteki, placówki oświatowe oraz muzea, a także archiwa oraz instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo filmowe lub dźwiękowe, a także nadawcy publiczni, którzy korzystają z utworu osieroconego w celu realizacji zadań leżących w interesie publicznym, powinni mieć możliwość publicznego udostępnienia tego utworu osieroconego w innych państwach członkowskich.

(24) Niniejsza dyrektywa nie narusza obowiązujących ustaleń w państwach członkowskich dotyczących metod zarządzania prawami, takich jak rozszerzone zbiorowe licencje, ustawowe domniemanie reprezentacji lub przeniesienia, zbiorowe zarządzanie lub podobne ustalenia lub połączenie tych elementów, w tym w odniesieniu do masowej digitalizacji.

(25) Ponieważ cel niniejszej dyrektywy, a mianowicie zapewnienie pewności prawa w odniesieniu do korzystania z utworów osieroconych, nie może być osiągnięty w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast ze względu na potrzebę jednolitości przepisów regulujących korzystanie z utworów osieroconych możliwe jest jego lepsze osiągnięcie na poziomie Unii, Unia może podjąć działania zgodne z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej. Zgodnie z zasadą proporcjonalności, określoną w tym artykule, niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne dla osiągnięcia tego celu,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

Artykuł 1
Przedmiot i zakres zastosowania

1. Niniejsza dyrektywa dotyczy niektórych sposobów korzystania z utworów osieroconych przez publicznie dostępne biblioteki, placówki oświatowe oraz muzea, a także przez archiwa, instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo filmowe lub dźwiękowe oraz nadawców publicznych mających siedzibę w państwach członkowskich, w celu realizacji ich zadań leżących w interesie publicznym.

2. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do:

- a) utworów opublikowanych w postaci książek, czasopism, gazet, magazynów oraz innych tekstów pisanych, które znajdują się w zbiorach publicznie dostępnych bibliotek, placówek oświatowych lub muzeów, a także w zbiorach archiwów lub instytucji odpowiedzialnych za dziedzictwo filmowe lub dźwiękowe;
 - b) utworów filmowych lub audiowizualnych i fonogramów znajdujących się w zbiorach publicznie dostępnych bibliotek, placówek oświatowych lub muzeów, a także w zbiorach archiwów lub instytucji odpowiedzialnych za dziedzictwo filmowe lub dźwiękowe; oraz
 - c) utworów filmowych lub audiowizualnych i fonogramów wyprodukowanych przez nadawców publicznych do dnia 31 grudnia 2002 r. włącznie i znajdujących się w ich archiwach,
- które to utwory są chronione prawami autorskimi lub pokrewnymi i które zostały po raz pierwszy opublikowane na terytorium państwa członkowskiego lub – w przypadku braku publikacji – po raz pierwszy nadane na terytorium państwa członkowskiego.

3. Niniejsza dyrektywa ma także zastosowanie do utworów i fonogramów, o których mowa w ust. 2, które nigdy nie zostały opublikowane ani nadane, lecz które zostały publicznie udostępnione – za zgodą podmiotów uprawnionych – przez organizacje, o których mowa w ust. 1, wyłącznie, jeśli można rozsądnie założyć, że podmioty uprawnione nie sprzeciwiłyby się korzystaniu, o którym mowa w art. 6. Państwa członkowskie mogą ograniczyć stosowanie niniejszego ustępu do utworów i fonogramów, które zostały powierzone tym organizacjom przed dniem ...*.

4. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie także do utworów i innych przedmiotów objętych ochroną, zawartych w utworach lub fonogramach, o których mowa w ust. 2 i 3, włączonych do nich lub stanowiących ich integralną część.

5. Niniejsza dyrektywa nie ingeruje w żadne uzgodnienia dotyczące zarządzania prawami na szczeblu krajowym.

Artykuł 2
Utwory osierocone

1. Utwór lub fonogram uznaje się za utwór osierocony, jeżeli żaden z podmiotów uprawnionych do niego nie jest znany lub, nawet jeżeli chociaż jeden z nich jest znany, żaden nie został odnaleziony pomimo starannego poszukiwania podmiotów uprawnionych, przeprowadzonego i zarejestrowanego zgodnie z art. 3.

* Dz.U.: proszę wstawić datę – dwa lata po dacie wejścia w życie niniejszej dyrektywy.

2. Jeżeli prawa do utworu lub fonogramu należą do więcej niż jednego podmiotu uprawnionego, a nie wszystkie podmioty są znane lub, nawet jeżeli są znane, nie zostały odnalezione w wyniku starannego poszukiwania, przeprowadzonego i zarejestrowanego zgodnie z art. 3, utwór lub fonogram może być wykorzystany zgodnie z niniejszą dyrektywą, pod warunkiem że znane i odnalezione podmioty uprawnione udzieliły, w odniesieniu do posiadanych przez nie praw, zgody organizacjom, o których mowa w art. 1 ust. 1, na dokonywanie czynności zwielokrotniania i publicznego udostępniania objęte odpowiednio art. 2 i 3 dyrektywy 2001/29/WE.

3. Ust. 2 nie narusza praw do utworu lub fonogramu podmiotów uprawnionych, które są znane i zostały odnalezione.

4. Art. 5 stosuje się odpowiednio do podmiotów uprawnionych do utworów, o których mowa w ust. 2, które to podmioty nie są znane i nie zostały odnalezione.

5. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla przepisów krajowych dotyczących utworów anonimowych lub powstałych pod pseudonimem.

Artykuł 3

Staranne poszukiwanie

1. Do celów ustalenia, czy dany utwór lub fonogram jest utworem osieroconym, organizacje, o których mowa w art. 1 ust. 1, zapewniają przeprowadzenie w dobrej wierze w odniesieniu do każdego utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną starannego poszukiwania polegającego na sprawdzeniu informacji w źródłach odpowiednich dla poszczególnych kategorii utworów oraz innych przedmiotów objętych ochroną. Staranne poszukiwanie prowadzone jest przed rozpoczęciem korzystania z utworu lub fonogramu.

2. Źródła odpowiednie dla każdej kategorii poszczególnych utworów lub fonogramów określone są przez każde państwo członkowskie w porozumieniu z podmiotami uprawnionymi i użytkownikami oraz obejmują przynajmniej stosowne źródła wymienione w załączniku.

3. Staranne poszukiwanie przeprowadzane jest w państwie członkowskim, w którym utwór po raz pierwszy został opublikowany lub – w przypadku braku publikacji – po raz pierwszy nadany, z wyjątkiem przypadku utworów filmowych lub audiowizualnych, których producent ma siedzibę lub miejsce stałego pobytu w państwie członkowskim – wówczas staranne poszukiwanie przeprowadzane jest w państwie członkowskim siedziby lub miejsca stałego pobytu producenta.

W przypadku, o którym mowa w art. 1 ust. 3, staranne poszukiwanie przeprowadzane jest w państwie członkowskim, w którym siedzibę ma organizacja, która udostępniła publicznie utwór lub fonogram za zgodą podmiotu uprawnionego.

4. Jeżeli są powody, by sądzić, że właściwe informacje na temat podmiotów uprawnionych można znaleźć w innych państwach, należy również sprawdzić źródła informacji dostępne w tych państwach.

5. Państwa członkowskie zapewniają prowadzenie przez organizacje, o których mowa w art. 1 ust. 1, rejestru przeprowadzanych przez nie starannych poszukiwań i przekazywanie przez nie następujących informacji właściwym organom krajowym:

- a) wyników przeprowadzonych przez te organizacje starannych poszukiwań, na podstawie których uznano utwór lub fonogram za utwór osierocony;
- b) sposobu korzystania przez te organizacje z utworów osieroconych zgodnie z niniejszą dyrektywą;
- c) wszelkich zmian, zgodnie z art. 5, statusu utworu osieroconego dotyczących wykorzystywanych przez te organizacje utworów i fonogramów;
- d) odpowiednich danych kontaktowych danej organizacji.

6. Państwa członkowskie przyjmują konieczne środki w celu zapewnienia, aby informacje, o których mowa w ust. 5, były rejestrowane w jednej ogólnodostępnej bazie danych stworzonej i zarządzanej przez Urząd Harmonizacji Rynku Wewnętrznego („Urząd”) zgodnie z rozporządzeniem (UE) nr 386/2012. W tym celu przekazują one powyższe informacje Urzędowi niezwłocznie po otrzymaniu ich od organizacji, o których mowa w art. 1 ust. 1.

Artykuł 4

Wzajemne uznawanie statusu utworów osieroconych

Utwór lub fonogram, który w jednym z państw członkowskich uznano zgodnie z art. 2 za utwór osierocony, uznaje się za utwór osierocony we wszystkich państwach członkowskich. Taki utwór lub fonogram można wykorzystywać i mieć do niego dostęp zgodnie z niniejszą dyrektywą we wszystkich państwach członkowskich. Ma to również zastosowanie do utworów i fonogramów, o których mowa w art. 2 ust. 2, w zakresie praw nieznanymi lub nieodnalezionymi podmiotów uprawnionych.

Artykuł 5

Unieważnienie statusu utworu osieroconego

Państwa członkowskie zapewniają podmiotowi uprawnionemu do utworu lub fonogramu uznanego za utwór osierocony możliwość unieważnienia, w dowolnym momencie, statusu utworu osieroconego, w zakresie przysługujących mu praw.

Artykuł 6

Dozwolone sposoby korzystania z utworów osieroconych

1. Państwa członkowskie przewidują wyjątek lub ograniczenie w odniesieniu do prawa zwielokrotnienia i prawa publicznego udostępniania, o których mowa odpowiednio w art. 2 i 3 dyrektywy 2001/29/WE, aby zapewnić, by organizacje, o których mowa w art. 1 ust. 1, mogły korzystać z utworów osieroconych znajdujących się w ich zbiorach w następujące sposoby:

- a) publicznie udostępniając utwór osierocony, w rozumieniu art. 3 dyrektywy 2001/29/WE;
- b) dokonując czynności zwielokrotniania utworu osieroconego, w rozumieniu art. 2 dyrektywy 2001/29/WE, do celów digitalizacji, udostępniania, indeksowania, katalogowania, ochrony i odnawiania.

2. Organizacje, o których mowa w art. 1 ust. 1, korzystają z utworu osieroconego zgodnie z ust. 1 niniejszego artykułu jedynie dla osiągnięcia celów związanych z ich zadaniami leżącymi w interesie publicznym, obejmującymi w szczególności ochronę i odnowę utworów i fonogramów znajdujących się w ich zbiorze oraz zapewnianie dostępu do nich w celach kulturalnych i edukacyjnych. Organizacje te mogą uzyskiwać dochody w ramach takiego korzystania, przeznaczone wyłącznie na pokrycie kosztów digitalizacji i publicznego udostępniania utworów osieroconych.

3. Państwa członkowskie zapewniają, by organizacje wymienione w art. 1 ust. 1 podawały nazwiska znanych autorów i innych podmiotów uprawnionych przy każdym korzystaniu z utworu osieroconego.

4. Niniejsza dyrektywa nie narusza swobody zawierania przez takie instytucje umów służących realizacji zadań leżących w interesie publicznym, w szczególności w odniesieniu do umów o partnerstwie publiczno-prywatnym.

5. Państwa członkowskie zapewniają podmiotom uprawnionym, które dokonały unieważnienia statusu utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną jako utworów osieroconych, godziwą rekompensatę za korzystanie przez organizacje, o których mowa w art. 1 ust. 1, z takich utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną zgodnie z ust. 1 niniejszego artykułu. Państwa członkowskie mają swobodę wyboru okoliczności, w których ma miejsce wypłata takiej rekompensaty. Wysokość rekompensaty jest ustalana – w granicach określonych w prawie Unii – na podstawie prawa państwa członkowskiego, w którym siedzibę ma organizacja korzystająca z danego utworu osieroconego.

Artykuł 7

Dalsze stosowanie innych przepisów

Niniejsza dyrektywa nie narusza przepisów dotyczących w szczególności: praw do patentów, znaków towarowych, prawa do wzorów przemysłowych, wzorów użytkowych, topografii układów scalonych, czcionek drukarskich, dostępu warunkowego, dostępu usług radiowych i telewizyjnych do sieci kablowej, ochrony narodowych skarbów kultury, wymagań prawnych w zakresie egzemplarza obowiązkowego, przepisów o praktykach ograniczających i nieuczciwej konkurencji, tajemnic handlowych, bezpieczeństwa, poufności, ochrony danych i prywatności, dostępu do dokumentów publicznych i prawa umów ani przepisów dotyczących wolności prasy i wolności wypowiedzi mediach.

Artykuł 8
Stosowanie w czasie

1. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do wszystkich utworów i fonogramów, o których mowa w art. 1, które są chronione przepisami prawa autorskiego państw członkowskich w dniu ...* lub po tej dacie.
2. Niniejszą dyrektywę stosuje się bez uszczerbku dla czynności dokonanych i praw uzyskanych przed dniem ...*.

Artykuł 9
Transpozycja

1. Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy w terminie do dnia ...*.

Niezwłocznie przekazują Komisji tekst tych przepisów.

Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określone są przez państwa członkowskie.

2. Państwa członkowskie przekazują Komisji tekst podstawowych przepisów prawa krajowego, przyjętych w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą.

*

Dz.U.: proszę wstawić datę – dwa lata po dacie wejścia w życie niniejszej dyrektywy.

Artykuł 10
Klauzula przeglądowa

Komisja prowadzi regularny przegląd sytuacji w odniesieniu do rozwoju źródeł informacji o prawach autorskich i do dnia ... *, a następnie w odstępach rocznych, przedstawia sprawozdanie dotyczące ewentualnego włączenia do zakresu stosowania niniejszej dyrektywy wydawców i utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną niewłączonych obecnie to jej zakresu stosowania, w szczególności samodzielnych fotografii i innych obrazów.

Do dnia ...* Komisja przedkłada Parlamentowi Europejskiemu, Radzie oraz Europejskiemu Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu sprawozdanie w sprawie stosowania niniejszej dyrektywy, uwzględniając w nim rozwój bibliotek cyfrowych.

W razie konieczności, w szczególności w celu zapewnienia funkcjonowania rynku wewnętrznego, Komisja przedstawia wnioski w sprawie zmiany niniejszej dyrektywy. Państwo członkowskie, które ma uzasadnione powody, aby uważać, że wdrożenie niniejszej dyrektywy szkodzi jednemu z krajowych uregulowań dotyczących zarządzania prawami, o których mowa w art. 1 ust. 5, może przedstawić tę kwestię Komisji wraz ze wszystkimi odnośnymi dowodami. Komisja uwzględnia te dowody przy sporządzaniu sprawozdania, o którym mowa w akapicie drugim niniejszego artykułu, a także przy ocenie, czy zachodzi potrzeba złożenia wniosku w sprawie zmiany niniejszej dyrektywy.

* Dz.U.: proszę wstawić datę – trzy lata po dacie wejścia w życie niniejszej dyrektywy.

Artykuł 11
Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie następnego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Artykuł 12
Adresaci dyrektywy

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich.

Sporządzono w Strasburgu

W imieniu Parlamentu Europejskiego
Przewodniczący

W imieniu Rady
Przewodniczący

ZALĄCZNIK

Źródła, o których mowa w art. 3 ust. 2, obejmują:

1) w odniesieniu do opublikowanych książek:

- a) egzemplarz obowiązkowy, katalogi biblioteczne i dokumentacje władz przechowywane przez biblioteki i inne instytucje;
- b) stowarzyszenia wydawców i autorów w danym kraju;
- c) istniejące bazy danych i rejestry, WATCH (Writers, Artists and their Copyright Holders), ISBN (International Standard Book Number) oraz bazy danych zawierające wykaz książek wydanych drukiem;
- d) bazy danych odpowiednich organizacji zbiorowego zarządzania, w szczególności organizacji zajmujących się prawami do zwielokrotniania;
- e) źródła zawierające wiele baz danych i rejestrów, w tym VIAF (Virtual International Authority Files) i ARROW (Accessible Registries of Rights Information and Orphan Works);

2) w odniesieniu do czasopism, gazet, magazynów i periodyków:

- a) ISSN (International Standard Serial Number) dla periodyków;
- b) karty indeksowe i katalogi ze zbiorów i kolekcji bibliotecznych;
- c) egzemplarz obowiązkowy;
- d) stowarzyszenia wydawców oraz stowarzyszenia autorów i dziennikarzy w danym kraju;
- e) bazy danych odpowiednich organizacji zbiorowego zarządzania, w tym organizacji zajmujących się prawami do zwielokrotniania;

3) w odniesieniu do utworów wizualnych obejmujących sztukę piękną, fotografie, ilustracje, projekty, architekturę, szkice do powyższych utworów i inne tego rodzaju utwory zawarte w książkach, czasopismach, gazetach i magazynach lub innych utworach:

- a) źródła, o których mowa w pkt 1 i 2;
- b) bazy danych odpowiednich organizacji zbiorowego zarządzania, w szczególności zajmujących się sztuką wizualną, w tym organizacji zajmujących się prawami do zwielokrotniania;
- b) bazy danych agencji materiałów wizualnych, w stosownych przypadkach;

- 4) w odniesieniu do utworów audiowizualnych i fonogramów:
- a) egzemplarz obowiązkowy;
 - b) stowarzyszenia producentów w danym państwie;
 - c) bazy danych instytucji odpowiedzialnych za dziedzictwo filmowe lub dźwiękowe i bibliotek narodowych;
 - d) bazy danych utworów objętych odpowiednich normami i identyfikatorami, takie jak ISAN (International Standard Audiovisual Number) dla materiałów audiowizualnych, ISWC (International Standard Music Work Code) dla utworów muzycznych oraz ISRC (International Standard Recording Code) dla fonogramów;
 - e) bazy danych odpowiednich organizacji zbiorowego zarządzania, zwłaszcza obsługujących autorów, wykonawców, producentów fonogramów oraz producentów audiowizualnych;
 - f) wykazy twórców i inne informacje pojawiające się na opakowaniu utworu;
 - g) bazy danych lub inne stosowne stowarzyszenia reprezentujące szczególną kategorię podmiotów uprawnionych.